

Developing a Model for the Creative Economy in New Cities with an Emphasis on Urban Entrepreneurship: Sustainable Development Policy-Making in Parand

Ehsan Darvishi¹, Ali Shamsoddini^{2*}, Mohammad Hemmati³

1. Ph.D. Student, Department of Geography, YI. C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Department of Geography, Shi.C., Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

3. Department of Geography, YI. C., Azad University, Tehran, Iran. Islamic

* Corresponding Author, Ali.Shamsoddini@Yahoo.com

Received Date:
17/05/2024

Revise Date:
02/11/2024

Accepted Date:
15/03/2025

Published Date:
19/04/2026

Article Info Abstract

Purpose: The creative economy, as an emerging strategy for urban development, offers major opportunities for employment generation, economic diversification, and enhanced quality of life. This study seeks to design an integrated creative-economy model for new cities, focusing on Parand and emphasizing urban entrepreneurship, to formulate an operational strategy for mobilizing the city's creative potential. Adopting an applied and descriptive-analytical framework, the research used a mixed-methods approach. In the first phase, key clusters of the creative economy were identified through theoretical and international literature reviews. The second phase assessed Parand's current conditions using statistical analyses, document reviews, and expert interviews. In the third phase, the proposed model was developed and validated through the Delphi technique and expert panel feedback. Qualitative data were processed in MAXQDA, and quantitative results analyzed by descriptive statistics. Findings revealed that Parand shows strong readiness only in the connectivity infrastructure cluster—mainly due to the metro network—while major deficiencies persist in governance, institutional coordination, human capital, creative spaces, microfinance, place-based branding, and sustainability. The integrated model provides a stepwise roadmap including institutional mechanisms, phased programs, performance indicators, and actionable strategies to promote the creative economy. Successful implementation depends on establishing a coordinating body, enhancing soft and hard creative infrastructures, providing targeted financial incentives, and advancing city branding rooted in cultural and technological assets. The model offers a replicable policy and implementation framework for other emerging new cities in Iran.

Keywords: Creative Economy, Urban Entrepreneurship, Sustainable Urban Development, New Towns, Parand.

Research Paper
Volume 7, Issue 23, Spring 2026
Pages 51-64

Cite this article:

Darvishi, E., Shamsoddini, A., & Hemmati, M. (2026). Developing a Model for the Creative Economy in New Cities with an Emphasis on Urban Entrepreneurship: Sustainable Development Policy-Making in Parand. *Journal of Economic Geography Research*, 7(23), 51-64.

 <https://doi.org/10.30470/jegr.2025.2069326.1319>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The creative economy has emerged in recent decades as a transformative approach to urban development, generating value from intellectual assets, cultural capital, and innovation rather than traditional industrial production. It is recognized internationally as a driver of inclusive and sustainable growth; the United Nations' designation of 2021 as the International Year of Creative Economy for Sustainable Development and the New Urban Agenda both emphasize its role in achieving Sustainable Development Goal 11 on inclusive, safe, resilient, and sustainable cities.

In Iran, although several metropolises have joined the UNESCO Creative Cities Network, the integration of creative-economy principles into new towns—planned urban settlements intended to redistribute population and relieve metropolitan pressure—remains weak. The New Town of Parand, located southwest of Tehran, exemplifies these challenges. Initially designed to support Imam Khomeini International Airport and absorb population overflow from Tehran, Parand has struggled to build a self-sustaining economic base and retain human capital. Its economy remains reliant on construction and basic services, creating a dormitory-city pattern that risks deepening over time.

This study addresses the absence of a coherent model linking three domains crucial to sustainable urban development:

1. **Creative-economy assets** (cultural industries, digital content production, design, media);
2. **Urban entrepreneurial ecosystem** (governance, human capital, infrastructure, finance, networks); and
3. **Sustainability frameworks** aligning creativity with inclusive and low-carbon growth.

The research aims to design and validate an Integrated Creative Economy Model for Parand, offering operational strategies to transform it from a commuter-dependent settlement into a dynamic, entrepreneurial, and innovation-driven urban hub.

Methodology

The study employed an applied, descriptive–analytical, mixed-methods design, combining

qualitative and quantitative analyses to ensure theoretical depth and practical applicability.

Phase 1 – Literature and Framework Development:

A systematic review of international and national literature was performed using Scopus, Web of Science, Google Scholar, and domestic databases (SID, Noormags). Keywords such as *creative economy*, *urban entrepreneurship*, *new towns*, and *sustainable development* guided the search. Inclusion criteria prioritized publications from the past decade with high thematic relevance and citation impact. The synthesis identified six thematic clusters—governance, human capital, creative spaces, finance, branding, and sustainability—that structured the analytical framework.

Phase 2 – Local Assessment:

The current situation of Parand was analyzed through document review (municipal reports, statistical yearbooks, development plans) and 15 semi-structured interviews with local officials, entrepreneurs, and creative-industry stakeholders. Respondents were selected purposively and via snowball sampling until theoretical saturation was reached. Data were organized in a mixed matrix connecting quantitative indicators (population, employment, and infrastructure) with qualitative assessments (institutional capacity, urban identity, stakeholder coordination).

Phase 3 – Model Design and Validation:

Global best practices were integrated with local findings to build a context-sensitive model. Validation followed a two-round Delphi process involving five academic and professional experts. Consensus reliability achieved a Cohen's Kappa > 0.7 , confirming strong agreement. Qualitative data were coded through Strauss and Corbin's grounded-theory procedures (open, axial, selective coding) in MAXQDA, while quantitative data underwent descriptive statistical analysis to ensure consistency and applicability.

Results and Discussion

Current Readiness and Gaps

Findings show that Parand demonstrates substantial preparedness only in connectivity infrastructure, owing to the operation of its metro line linking the town to Tehran. Other critical clusters reveal major deficiencies:

- Governance:** Lack of a central coordinating institution for creative-economy policy; fragmented responsibilities among the New Town Development Company, Municipality, and City Council.
- Human Capital:** A young and educated population exists, but high out-migration occurs due to limited local employment; training, mentorship, and entrepreneurship programs are absent.
- Creative Social Spaces:** Cultural and innovation hubs are largely missing; the city's first municipal cultural center is still incomplete.
- Microfinance:** No specific funding mechanisms for creative start-ups; access to seed capital and venture support remains limited.
- Branding:** Urban identity is dominated by construction and transit imagery; there are few creative or cultural events capable of redefining Parand's image.
- Sustainability:** No operational low-carbon or circular-economy initiatives linked to creative sectors.

The Integrated Creative Economy Model for Parand

The proposed model is built around six strategic pillars, each with policy levers and desired outcomes:

1. **Participatory and Entrepreneurial Governance:** Establish a *Creative City Development Council* uniting the five helices—government, industry, academia, civil society, and media—and develop a *one-stop business support platform* to streamline licensing and collaboration.
2. **Creative Spaces and Smart Infrastructure:** Designate Creative Districts with mixed-use zoning, co-working centers, and fabrication labs; enhance digital connectivity through high-speed broadband and innovation-platform infrastructure.
3. **Human-Capital Development:** Provide targeted training in digital and creative skills; implement talent-retention schemes and mentorship networks linking universities with start-ups.
4. **Financing and Networking:** Launch a *Creative Microfinance Fund* and digital matchmaking portals connecting entrepreneurs with investors and incubators.

5. **Branding and Event Programming:** Host seasonal cultural and digital-innovation festivals; reposition Parand as a “**Digital Innovation City**”; redesign public spaces to reflect creative identity.

6. **Sustainability and Inclusion:** Embed environmental performance and social-inclusion metrics into policies; encourage creative employment in underserved districts.

Policy Relevance and Theoretical Fit

The model demonstrates how Parand's challenges—fragmented governance, weak infrastructure investment, and brain-drain—are mutually reinforcing. By addressing them through concurrent, interlinked actions, the model fosters a self-sustaining ecosystem. It is theoretically grounded in Entrepreneurial Ecosystem Theory (Audretsch & Belitski, 2017) and the Quintuple Helix Model, promoting synergy between top-down institutional reform and bottom-up community innovation. The framework also aligns with *UNCTAD's Creative Economy Outlook (2022)* by integrating creativity into sustainable urban policy.

Empirically, the model's validation confirms the need for a dedicated intermediary institution capable of coordinating multiple stakeholders, securing financing, and monitoring creative-economy performance through measurable indicators such as employment in cultural industries, start-up survival rates, and creative-space utilization.

Implementation Priorities

Short-term actions include establishing the Creative City Council, launching pilot creative hubs, and initiating microfinance schemes. Medium-term steps involve integrating creative-economy objectives into municipal planning and expanding education-industry linkages. Long-term measures require embedding creative-sector sustainability standards and regional networking with Tehran's innovation ecosystem.

Conclusion

The research highlights that the creative economy in Iran's new towns is still nascent, characterized by institutional fragmentation and limited awareness of creative-sector potential. Parand exemplifies both the constraints and possibilities of planned

urbanization under such conditions. The Integrated Creative Economy Model provides a coherent, evidence-based roadmap to unlock Parand's latent assets and foster a shift toward diversified, innovation-driven growth.

If effectively implemented, the model can:

- Transition Parand from a dormitory settlement to a creative and entrepreneurial hub;
- Increase local employment and retain skilled talent;
- Build a resilient and diversified urban economy less dependent on construction; and
- Serve as a replicable framework for other Iranian new towns pursuing sustainable urban transformation.

Success will depend on establishing a coordinating institution, investing in both hard (infrastructure, facilities) and soft (skills, networks) components, providing sustained financial incentives, and implementing urban branding rooted in cultural and technological identity. Commitment to low-carbon, inclusive development must underpin all stages to ensure the creative economy contributes not only to growth but also to environmental and social well-being.

Funding and Acknowledgments

This research received no specific grant from any public, commercial, or non-profit funding agency. The authors jointly contributed to the conceptualization, design, and writing of the study, approved the final manuscript, and declare no conflict of interest. Appreciation is extended to Parand's local officials, creative-industry practitioners, and academic reviewers whose insights and feedback strengthened the methodological rigor and contextual relevance of the proposed model.

الگوسازی اقتصاد خلاق در شهرهای جدید با محوریت کار آفرینی شهری: سیاست‌گذاری توسعه پایدار در پرنده

احسان درویشی^۱، علی شمس‌الدینی^{۲*}، محمد همتی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جغرافیا، واحد یادگام امام خمینی (ره) شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. گروه جغرافیا، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

۳. گروه جغرافیا، واحد یادگام امام خمینی (ره) شهرری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۲/۲۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۸/۱۲

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۲/۲۸

اطلاعات مقاله چکیده

در این پژوهش، هدف طراحی یک مدل یکپارچه اقتصاد خلاق در شهرهای جدید با تمرکز بر شهر پرنده و محوریت کارآفرینی شهری است. اقتصاد خلاق ظرفیت بالایی در ایجاد اشتغال، تنوع اقتصادی و بهبود کیفیت زندگی دارد. پژوهش از نوع کاربردی و توصیفی-تحلیلی با استفاده از روش آمیخته انجام شده است. در مرحله نخست، خوشه‌های کلیدی اقتصاد خلاق از طریق مرور ادبیات نظری و تجارب جهانی شنا سایی شد. در مرحله دوم، وضعیت موجود پرنده از طریق تحلیل داده‌های آماری، بررسی اسناد و مصاحبه با خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت. در مرحله سوم، مدل یکپارچه اقتصاد خلاق پرنده طراحی و با استفاده از تکنیک دلفی و نظر پانل خبرگان اعتبارسنجی شد. نتایج نشان داد که پرنده تنها در زیرساخت‌های اتصال (با بهره‌برداری از ایستگاه مترو) آمادگی بالایی دارد، اما در دیگر حوزه‌ها مانند حاکمیت و هماهنگی نهادی، سرمایه انسانی، فضاهای اجتماعی خلاق، تأمین مالی خرد، برندسازی مکان‌مبنا و پایداری، شکاف‌های جدی وجود دارد. مدل پیشنهادی پژوهش با ارائه سازوکارهای نهادی، برنامه‌های فازبندی‌شده، شاخص‌های عملکرد و راهبردهای اجرایی، نقشه راهی عملی برای توسعه اقتصاد خلاق در پرنده فراهم می‌کند. برای اجرای موفق مدل، نیاز به نهاد هماهنگ‌کننده، توسعه زیرساخت‌های نرم و سخت خلاق، حمایت مالی هدفمند و برندسازی شهری مبتنی بر دارایی‌های فرهنگی و فناورانه است. این مدل می‌تواند به‌عنوان الگوی سیاست‌گذاری و اجرا برای سایر شهرهای جدید ایران استفاده شود.

دوره ۷، شماره ۲۳، بهار ۱۴۰۵
مقاله پژوهشی
صص ۵۱-۶۴

کلیدواژه‌ها: اقتصاد خلاق، کارآفرینی شهری، توسعه پایدار شهری، شهرهای جدید، پرنده.

Ali.Shamsoddini@Yahoo.com

*نویسنده مسئول:

ارجاع به این مقاله: درویشی، احسان؛ شمس‌الدینی، علی؛ و همتی، محمد. (۱۴۰۵). الگوسازی اقتصاد خلاق در شهرهای جدید با محوریت کارآفرینی شهری: سیاست‌گذاری توسعه پایدار در پرنده، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۷(۲۳)، ۵۱-۶۴.

 <https://doi.org/10.30470/jegr.2025.2069326.1319>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

بیان مسئله

در دهه اخیر، اقتصاد خلاق به عنوان یکی از پیشران‌های اصلی توسعه اقتصادی، رشد اشتغال، نوآوری و تاب‌آوری شهری شناخته شده و جایگاهی محوری در سیاست‌گذاری‌های بین‌المللی یافته است. این رویکرد، فراتر از مدل‌های سنتی، بر خلق ارزش از طریق دارایی‌های فکری و سرمایه‌های فرهنگی تأکید دارد (Howkins, 2002). مجمع عمومی سازمان ملل متحد با نام‌گذاری سال ۲۰۲۱ به عنوان «سال بین‌المللی اقتصاد خلاق برای توسعه پایدار»، نقش محوری این بخش را در تحقق اهداف توسعه پایدار (SDGs)، به‌ویژه هدف ۱۱ (شهرها و جوامع پایدار)، برجسته کرد (UNESCO, 2021; UNCTAD, 2022). گزارش‌های اخیر کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) نشان می‌دهد که اقتصاد خلاق—با درهم‌تنیدگی با دیجیتال‌سازی، گردشگری خلاق و صنایع فرهنگی—دارای ظرفیت معناداری برای ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار، تقویت نوآوری‌های میان‌رشته‌ای و ارتقای رفاه اجتماعی است. با این وجود، برای آزادسازی کامل این ظرفیت‌ها، کشورها و شهرها به داده‌های به‌روز، حاکمیت چندسطحی هماهنگ و مداخلات سیاستی چندبخشی نیاز دارند (UNCTAD, 2022; 2024). این مبانی با چارچوب‌های سیاستی «دستورکار جدید شهری»^۱ و «گزارش وضعیت شهرهای جهان ۲۰۲۲»^۲ هم‌افزاست که بر اقتصاد محلی خلاق، دولت‌مکانی^۳ و مشارکت شهروندی به عنوان اهرم‌های کلیدی برای تحقق شهرهای فراگیر، مقاوم و کم‌کربن تأکید می‌کنند (UN-Habitat, 2016; 2022).

در سطح نظری، ادبیات «شهر خلاق» و «طبقه خلاق» (Florida, 2005)، به همراه مفهوم «اقتصاد/میدان فرهنگی شهر» (Scott, 2006; 2000) نشان می‌دهد که تمرکز دارایی‌های فرهنگی، سرمایه انسانی خلاق و بسترهای تعاملی در شهر، به خلق ارزش‌های اقتصادی نوین و مزیت‌های مکانی منجر می‌شود. هم‌زمان، ادبیات «زیست‌بوم کارآفرینی شهری» تأکید دارد که کارآفرینی مولد در شهرها نه محصول یک عامل منفرد، بلکه برآیند برهم‌کنش حوزه‌هایی چون فرهنگ، نهادها، زیرساخت، فناوری، تنوع جمعیتی و تقاضای بازار است (Audretsch & Belitski, 2017; Isenberg, 2010). از این منظر، اقتصاد خلاق تنها زمانی به توسعه پایدار شهری کمک می‌کند که با زیست‌بوم‌های کارآفرینانه متکی بر حاکمیت کارآمد شهری، سرمایه انسانی، تأمین مالی خرد و شبکه‌های خلاق پیوند بخورد (OECD, 2014; 2022).

در ایران، گرچه نمونه‌هایی از سیاست‌گذاری خلاق محور وجود دارد (نظیر عضویت برخی شهرها در شبکه شهرهای خلاق یونسکو)، انتقال منسجم این رویکرد به «شهرهای جدید» — که مأموریتشان تعادل‌بخشی به الگوی استقرار جمعیت و کاهش فشار بر مادرشهرهاست گرفته‌اند (کوزه‌گر کالجی و همکاران، ۱۳۹۹) — هنوز با شکاف‌های مفهومی، نهادی و اجرایی روبه‌روست. این شکاف به ویژه در شهرهای جدید پیرامون کلان‌شهر تهران اهمیت می‌یابد (ولی‌پور پاشاکالایی و همکاران، ۱۴۰۰)؛ زیرا در صورت فقدان موتورهای اقتصادی محلی و کارآفرینی شهری، این شهرها به «خوابگاه‌های وابسته» تبدیل می‌شوند و از اهداف اصلی تمرکززدایی و پایداری فاصله می‌گیرند. شهر جدید پرند در جنوب غرب تهران، با هدف جذب سرریز جمعیت و اسکان بخشی از کارکنان فرودگاه بین‌المللی امام خمینی تأسیس شد. این شهر، با وجود رشد جمعیتی سریع، همچنان با چالش‌های جدی در زمینه توسعه اقتصادی پایدار، ایجاد اشتغال محلی و تقویت هویت شهری مواجه است (شمس‌الدینی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۴۰۴). اقتصاد پرند به شدت به فعالیت‌های ساخت‌وساز و خدمات اولیه وابسته بوده و از تنوع لازم برای جذب و حفظ سرمایه‌های انسانی خلاق بی‌بهره است. فقدان یک مدل سیاست‌گذاری مدون برای ترویج اقتصاد خلاق و کارآفرینی شهری، منجر به مهاجرت استعدادها و نخبگان به کلان‌شهرها شده و چرخه باطل توسعه ناکارآمد را تقویت می‌کند (ولی‌پور پاشاکالایی و همکاران، ۱۴۰۰). با وجود مزیت‌های راهبردی مانند اتصال ریلی اخیر (افتتاح خط مترو)، پتانسیل‌های پرند برای تبدیل شدن به یک قطب اقتصادی و فرهنگی، به دلیل نبود یک مدل توسعه‌ای منسجم، به طور کامل محقق نشده است.

الگوسازی اقتصاد خلاق... / درویشی و همکاران

بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش، فقدان یک الگوی یکپارچه و سیاست‌پذیر برای پیوند منسجم سه ساحت کلیدی است. ۱: دارایی‌های اقتصاد خلاق (فرهنگی-هنری، صنایع محتوایی و دیجیتال)، ۲: زیست‌بوم کارآفرینی شهری (حاکمیت، سرمایه انسانی، زیرساخت، تأمین مالی و شبکه‌ها)، و ۳: چارچوب‌های توسعه پایدار در پرند، نبود این «چسب نهادی» به پراکندگی مداخلات و استمرار الگوی سفرهای روزانه وابسته به مادرشهر می‌انجامد. هدف پژوهش حاضر، ارائه یک «الگوی یکپارچه» برای اقتصاد خلاق در شهرهای جدید با محوریت کارآفرینی شهری و آزمون آن در شهر پرند است. این الگو، با تجمیع بینش‌های نظری، سیاست‌های جهانی و شواهد بومی، مجموعه‌ای از اهرم‌های سیاستی قابل پیاده‌سازی را صورت‌بندی می‌کند. پژوهش حاضر با تلفیق و یکپارچه‌سازی چارچوب‌های نظری اقتصاد خلاق (Florida, 2005)، زیست‌بوم کارآفرینی (Audretsch & Belitski, 2017) و توسعه پایدار شهری (UN-Habitat, 2022)، به غنای ادبیات علمی در حوزه برنامه‌ریزی شهری و توسعه منطقه‌ای می‌افزاید. این پژوهش یک پنجره فرصت جهانی را برای پیوند «اقتصاد خلاق-توسعه پایدار» در شهرهای کم‌کربن و تاب‌آور، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، نشان می‌دهد. نتایج این تحقیق می‌تواند به عنوان یک نقشه راه عملی برای سیاست‌گذاران و مدیران شهری در پرند و سایر شهرهای جدید عمل کند. با ارائه راهبردهایی برای ایجاد ناحیه‌های خلاق، تسهیل دسترسی به تأمین مالی خرد، و برندسازی شهری، این پژوهش به آن‌ها کمک می‌کند تا از الگوی توسعه تک‌بعدی فاصله گرفته و به سمت یک اقتصاد محلی پویا و متنوع حرکت کنند. این امر در راستای اولویت‌های اعلامی نهادهای ذی‌ربط داخلی در خصوص «نسل نو شهرهای جدید» است. همچنین این پژوهش با هدف فعال‌سازی زنجیره ارزش خلاق (از خلق ایده تا تجاری‌سازی) و تقویت زیست‌بوم‌های کارآفرینانه، به ایجاد فرصت‌های شغلی با ارزش افزوده بالا و افزایش کیفیت زندگی شهروندان کمک می‌کند. وضعیت ویژه پرند به عنوان یکی از بزرگ‌ترین شهرهای جدید کشور با دسترسی راهبردی (مترو، آزادراه، مجاورت قطب لجستیک)، در عین حال با ریسک «خوابگاهی شدن»، آن را به مکان مناسبی برای آزمون این مدل تبدیل می‌کند. در نهایت، موفقیت این الگو می‌تواند به عنوان یک نمونه عملی برای سایر شهرهای جدید در ایران و منطقه مطرح شود.

مبانی نظری

اقتصاد خلاق و بنیاد توسعه شهرها

اقتصاد خلاق نشان‌دهنده یک تغییر اساسی در نحوه رویکرد شهرها به توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی شهری است. شهرهای مدرن به طور فزاینده‌ای خلاقیت را به عنوان عنصر اصلی استراتژی رشد خود می‌شناسند، جایی که همه ذینفعان در ایجاد محیط‌های خلاق و نوآورانه که رقابت‌پذیری آینده را تعیین می‌کنند، مشارکت می‌کنند (Rodrigues & Franco, 2019; Stryjakiewicz et al., 2014). این اقتصاد خلاق شامل ایجاد ارزش اقتصادی حاصل از نوآوری، دانش فرهنگی و مالکیت معنوی است که بخش‌هایی مانند هنر، طراحی، رسانه و مد را در بر می‌گیرد که به طور قابل توجهی به اقتصادهای توسعه‌یافته و در حال توسعه کمک می‌کنند (Judijanto et al, 2024). بنیاد نظری شهرهای خلاق بر سه عامل تعیین‌کننده اساسی استوار است: فرهنگ، اقتصاد خلاق و یک محیط مطلوب (Rodrigues & Franco, 2019; Durmaz et al, 2010; Skavronska, 2017). فرهنگ به طور مستقیم با رشد اقتصادی شهرها مرتبط شده است و اکنون در سیاست‌های شهری و پویایی‌های شهری، از جمله کارآفرینی شهری، ادغام شده است (Rodrigues & Franco, 2019; Oyekunle, 2020). این سیاست‌های جدید شهری شهرهای خلاق، بازسازی پایدار شهری، نوآوری و بهبود کیفیت زندگی را تحریک می‌کنند (Martone et al, 2014).

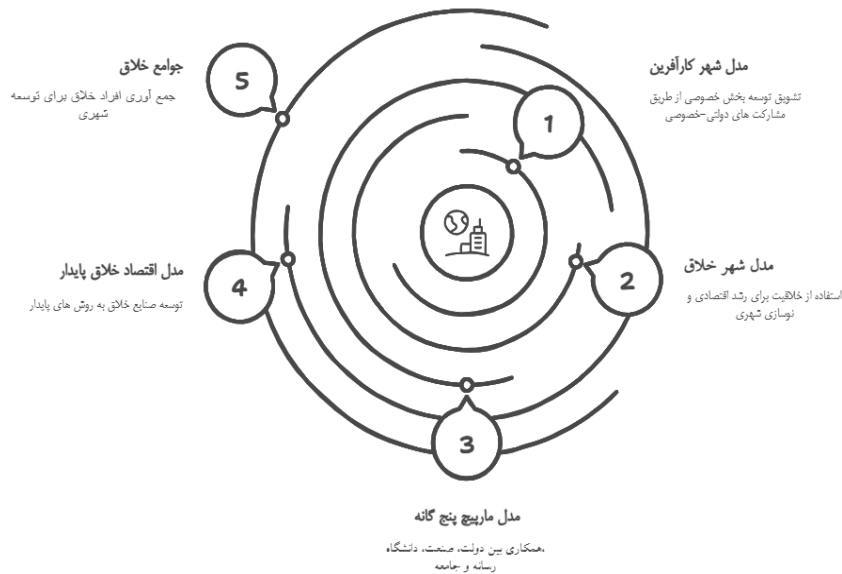
اقتصاد خلاق با ارتقای رشد اقتصادی شهری و قرار دادن شهرها به عنوان مراکز فرهنگی که هم هویت فرهنگی و هم نشاط اقتصادی را افزایش می‌دهند، ارتباط قوی با پایداری نشان می‌دهد (Petrakis & Kanzola, 2022; Furtado & Alves, 2012). این فرآیند فرصت‌های سرمایه‌گذاری ایجاد می‌کند که به رشد اقتصادی و کیفیت زندگی کمک می‌کند و در عین حال از ارکان پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پشتیبانی می‌کند. اقتصاد خلاق به عنوان یک اکوسیستم به هم پیوسته عمل می‌کند که در آن رشد در یک

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۵۱-۶۴، بهار ۱۴۰۵.

بخش، رشد در بخش دیگر را تحریک می‌کند و روابط همزیستی و مشارکتی ایجاد می‌کند که طیف وسیعی از حرفه‌های جدید فعال شده توسط خلاقیت را ترکیب می‌کند (Petrakis & Kanzola, 2022). سهم نظری قابل توجه تحقیقات ریچارد فلوریدا در مورد «طبقه خلاق»، خلاقیت را به عنوان یک عنصر محوری در توسعه شهری و منطقه‌ای تثبیت کرده است و استدلال می‌کند که شهرها و مناطقی که استعدادهای خلاق را پرورش می‌دهند، شاهد تجدید حیات اقتصادی خواهند بود (Judijanto et al, 2024; Sawicki, 2003). (فلوریدا، ۲۰۰۳). این درک، نحوه نگاه سیاست‌گذاران به توسعه شهری را تغییر داده است و اذعان دارد که سهم خلاقیت فراتر از حوزه‌های فرهنگی مرسوم است و فناوری، علم و نوآوری تجاری را در بر می‌گیرد (Judijanto et al, 2024).

اقتصاد خلاق و مدل‌های توسعه شهری

اجرای استراتژی‌های اقتصاد خلاق در توسعه شهری از طریق چندین مدل متمایز تکامل یافته است که چارچوب‌های عملی برای تحول شهر فراهم می‌کنند. مدل شهر کارآفرین، رویکردی بنیادی را نشان می‌دهد که در آن توسعه بخش خصوصی از طریق برنامه‌هایی که توسط بخش دولتی ترویج می‌شوند، تشویق می‌شود و مشارکت‌های دولتی-خصوصی و پایگاه‌های نوآوری برای توسعه شهر کارآفرین ضروری هستند. این مدل، زیرساخت‌های شهری، توسعه پایدار، افتتاح بازارهای جدید و تعریف مجدد جایگاه شهر به عنوان یک عامل جهانی را ادغام می‌کند. مدل شهر خلاق، رویکرد کارآفرینی را با ارائه استراتژی‌های توسعه شهری با هدف رشد اقتصادی، توسعه محلی و نوسازی شهری از طریق استفاده از خلاقیت به عنوان ابزاری برای توسعه شهری، تکمیل می‌کند. این استراتژی‌ها بر جذب منابع انسانی ماهر و صنایع خلاق، با استفاده از خلاقیت به عنوان ابزاری برای رشد اقتصادی تمرکز دارند (Aranha et al, 2017; Grodach, 2013). یک پیشرفت بسیار مهم در پیاده‌سازی اقتصاد خلاق، ظهور مدل مارپیچ پنج‌گانه است که به عنوان یک چارچوب جامع برای توسعه پایدار اقتصاد خلاق، مورد توجه قرار گرفته است. این مدل شامل همکاری بین پنج ذینفع کلیدی است: دولت، صنعت، دانشگاه، رسانه و جامعه (Sujatini et al, 2023; Sumarto et al, 2020; Chamidah et al, 2020; Susanti et al, 2021; Yasir et al, 2021). مدل مارپیچ پنج‌گانه بر اساس چارچوب‌های همکاری قبلی ساخته شده است و از مارپیچ سه‌گانه (آموزش عالی، صنعت، دولت) به مارپیچ چهارگانه (افزودن فرهنگ و عموم مردم مبتنی بر رسانه) و به مارپیچ پنج‌گانه (افزودن محیط طبیعی) تکامل یافته است (Sumarto et al, 2020). مدل اقتصاد خلاق پایدار به طور خاص بر توسعه صنایع خلاق به روش‌هایی که از نظر زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در درازمدت پایدار باشند، تمرکز دارد و تضمین می‌کند که فعالیت‌های اقتصادی خلاق، تأثیرات منفی زیست‌محیطی را به حداقل می‌رسانند و در عین حال عدالت اجتماعی را ارتقا داده و از رشد اقتصادی حمایت می‌کنند (Sujatini et al, 2023; Chamidah et al, 2020). این رویکرد، کارآفرینی را تشویق می‌کند و از طریق حمایت مالی، آموزش و مربیگری از شرکت‌های کوچک و متوسط حمایت می‌کند (Sujatini et al, 2023). جوامع خلاق یکی دیگر از اجزای حیاتی مدل هستند، جایی که افراد از طبقات مختلف خلاق در مکان‌های خاص جمع می‌شوند تا نیروهای محرک توسعه اقتصاد فنی را در دوران پساصنعتی تشکیل دهند. این جوامع، هنر، فرهنگ و صنایع مرتبط را به هم پیوند می‌دهند تا از طریق روابط اجتماعی مبتنی بر مکان، توسعه سریع شهری را تحریک کنند (Xiong et al, 2017).

شکل ۱. استراتژی‌های اقتصاد خلاق در توسعه شهری

منبع: نویسنده‌گان، ۱۴۰۴

کارآفرینی شهری و جوامع خلاق

کارآفرینی شهری در اقتصاد خلاق به شدت به تشکیل جوامع کارآفرینی متکی است که از طریق ایجاد کسب و کارهای جدید و نوآوری بین صنعتی، تأثیرات مثبتی بر اقتصادهای محلی ایجاد می‌کنند. جوامع کارآفرینان با ایجاد کسب و کارهای جدید و نوآوری در صنایع مختلف، تأثیرات مثبتی بر اقتصادهای محلی ایجاد می‌کنند و باعث رشد اقتصادی و اشتغال می‌شوند. کارآفرینان به دلیل منابع و شبکه‌های موجود، به ویژه دسترسی به دانش و نیازهای خاص هر بخش، و تبادل اطلاعاتی که هنگام گرد هم آمدن یک جامعه کارآفرینی رخ می‌دهد، به طور طبیعی به شهرها جذب می‌شوند. در مرکز این اکوسیستم‌های کارآفرینی، فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) قرار دارند که به عنوان فضاهای فیزیکی عمل می‌کنند و با ایجاد یک نقطه تجمع برای جامعه‌ای از کارآفرینان و استارت‌آپ‌ها، نوآوری را ممکن می‌سازند. این فضاها به عنوان لنگرگاه جوامع کارآفرینی عمل می‌کنند و بر چشم‌انداز اقتصادی و فیزیکی شهری تأثیر می‌گذارند و به ایجاد جوامعی کمک می‌کنند که هم پایدار و هم کارآفرین هستند (Mulas et al, 2017). تکامل کارآفرینی خلاق شاهد تغییر از توسعه مهارت‌های مدیریت هنری و فرهنگی به کارآفرینی فرهنگی بوده است، با تأکید ویژه بر ایده‌پردازی و راه‌اندازی کسب‌وکارهای غیرانتفاعی و انتفاعی فرهنگی. این تحول، کارآفرینی فرهنگی و خلاق را با نقش میراث فرهنگی برای توسعه پایدار مرتبط می‌کند، جایی که میراث فرهنگی به عنوان یک منبع هویتی تجدیدناپذیر و کاتالیزوری برای توسعه پایدار از طریق ارزش‌های پولی و غیرپولی در نظر گرفته می‌شود. رویکرد معاصر به کارآفرینی شهری اذعان دارد که شهرها به مدل‌های جدیدی از توسعه شهری مطابق با اهداف توسعه پایدار، به ویژه SDG 11 «شهرها و جوامع پایدار» نیاز دارند. این چارچوب از توسعه اکوسیستم‌های یادگیری محلی پشتیبانی می‌کند که می‌توانند به طور مشترک طراحی، اجرا و ارزیابی شوند تا به الگوهای آموزشی فراگیر و باز تبدیل شوند که طراحی برای تغییر اجتماعی، نوآوری و آموزش کارآفرینی را بهبود می‌بخشند (Savva et al, 2019).

ملاحظات اجرایی در شهرهای جدید

شهرهای جدید، فرصت‌ها و چالش‌های منحصر به فردی را برای اجرای مدل‌های اقتصاد خلاق ارائه می‌دهند که نیازمند ملاحظات استراتژیک خاصی هستند که با مراکز شهری تثبیت‌شده متفاوت است. توسعه شهرهای جدید، مزیت برنامه‌ریزی یکپارچه از ابتدا را ارائه

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۵۱-۶۴، بهار ۱۴۰۵.

می‌دهد و به سیاست‌گذاران اجازه می‌دهد تا اصول اقتصاد خلاق را در ساختارهای اساسی طراحی شهری و حاکمیتی بگنجانند، نه اینکه سیستم‌های موجود را مقاوم‌سازی کنند. این رویکرد لوح سفید، توسعه همزمان زیرساخت‌های فیزیکی، اتصال دیجیتال و چارچوب‌های نهادی را که می‌توانند از صنایع خلاق و اکوسیستم‌های کارآفرینی از همان ابتدا پشتیبانی کنند، امکان‌پذیر می‌سازد. با این حال، شهرهای جدید با چالش حیاتی تشکیل جامعه و توسعه جمعی بحرانی روبرو هستند، زیرا اقتصادهای خلاق به شدت به شبکه‌ها، همکاری و تبادل دانش متکی هستند که معمولاً به مرور زمان در شهرهای تثبیت‌شده به صورت ارگانیک پدیدار می‌شوند. بنابراین، استراتژی‌های اجرایی باید بر تسریع ایجاد جامعه از طریق استخدام هدفمند متخصصان خلاق، ایجاد نهادهای پایه مانند دانشگاه‌ها یا مراکز فرهنگی و ایجاد فضاهای اجتماعی خلاق در مراحل اولیه که می‌توانند به عنوان آهنربا برای فعالیت‌های کارآفرینی عمل کنند، تمرکز کنند. ساختار حاکمیتی برای شهرهای جدید که مدل‌های اقتصاد خلاق را اجرا می‌کنند، نیازمند ترتیبات نهادی انعطاف‌پذیری است که می‌توانند با رشد شهر تکامل یابند، با تأکید ویژه بر ایجاد سازوکارهای همکاری ماریپیچ پنج‌گانه مؤثر از مراحل اولیه توسعه.

روش پژوهش

روش تحقیق این مطالعه بر مبنای رویکرد کیفی-استقرایی و با بهره‌گیری از تحلیل مضمون جهت‌دار طراحی شده است و هدف آن ارائه و اعتبارسنجی یک الگوی یکپارچه برای توسعه اقتصاد خلاق در شهرهای جدید با تمرکز بر کارآفرینی شهری در شهر جدید پرنده است. فرآیند پژوهش به صورت پیوسته و یکپارچه شامل سه مرحله اصلی است: در مرحله نخست، مرور نظام‌مند ادبیات نظری و سیاستی که طی آن منابع علمی بین‌المللی و ملی در پایگاه‌هایی نظیر Scopus، Web of Science، Google Scholar و پایگاه‌های داخلی همچون SID و نورمگز، با استفاده از کلیدواژه‌هایی چون اقتصاد خلاق، کارآفرینی شهری، شهرهای جدید و توسعه پایدار جست‌وجو و بررسی گردید. در این مرحله، معیار انتخاب منابع بر انتشار در دهه اخیر، ارتباط مستقیم با موضوع و استنادپذیری علمی استوار بود. مرحله دوم به گردآوری داده‌های بومی شهر پرنده اختصاص داشت که از طریق تحلیل اسناد رسمی توسعه شهری، برنامه‌های وزارت راه و شهرسازی، طرح‌های جامع و تفصیلی، گزارش‌های آماری شهرداری و همچنین انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۵ نفر از خبرگان حوزه اقتصاد خلاق، مدیران شهری، کارآفرینان محلی و فعالان صنایع فرهنگی و هنری صورت گرفت. انتخاب مصاحبه‌شوندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی ادامه یافت تا جایی که اشباع نظری حاصل شد. مرحله سوم شامل طراحی مدل پیشنهادی بر پایه ترکیب یافته‌های نظری و داده‌های بومی و سپس اصلاح و اعتبارسنجی آن از طریق برگزاری پانل خبرگان و بهره‌گیری از روش دلفی دو مرحله‌ای بود. داده‌های گردآوری‌شده از اسناد و مصاحبه‌ها در نرم‌افزار MAXQDA پیاده‌سازی و از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی بر اساس الگوی استراوس و کوربین تحلیل شد تا مضامین اصلی استخراج و روابط میان آن‌ها ترسیم گردد. برای اطمینان از روایی و پایایی، محورهای مصاحبه و مؤلفه‌های مدل توسط پنج نفر از متخصصان دانشگاهی و اجرایی بررسی و تأیید شد، ضریب توافق کدگذاران (Cohen's Kappa) برای پایایی بین کدگذاران محاسبه و بالاتر از ۰٫۷ گزارش شد و مدل نهایی با نظرسنجی رفت و برگشتی با کارشناسان انجام گردید. انتخاب این رویکرد به دلیل ماهیت میان‌رشته‌ای موضوع، فقدان مدل‌های بومی برای شهرهای جدید و ضرورت شناسایی عمیق ابعاد تعامل اقتصاد خلاق و کارآفرینی شهری بوده است، چرا که رویکرد کیفی-استقرایی امکان ترکیب شواهد نظری و تجربی و اعتبارسنجی تعاملی مدل را فراهم می‌سازد و بستر لازم برای ارائه راهبردهای قابل پیاده‌سازی در سیاست‌گذاری شهری را ایجاد می‌کند.

یافته‌ها و بحث

مرحله اول: برون‌داد مرور نظام‌مند ادبیات (تم‌های هسته‌ای)

مرور نظام‌مند ادبیات و اسناد بین‌المللی/ملی در حوزه اقتصاد خلاق، کارآفرینی شهری و توسعه پایدار نشان داد که برای پیوند معنادار اقتصاد خلاق با توسعه شهری پایدار، مجموعه‌ای از خوشه‌های سیاستی به صورت هم‌افزا باید عمل کنند. (۱) حاکمیت چندسطحی و

الگوسازی اقتصاد خلاق... / درویشی و همکاران

هماهنگی نهادی، (۲) سرمایه انسانی و مهارت‌های خلاق، (۳) فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) و زیرساخت‌های نرم/سخت، (۴) تأمین مالی خرد و زنجیره ارزش خلاق، (۵) برندسازی و هویت مکان‌مبنا، (۶) پایداری و عدالت اجتماعی. این تم‌ها با بدنه نظری «شهر/طبقه خلاق» (Florida/Scott)، الگوهای «شهر کارآفرین/شهر خلاق»، و چارچوب مارپیچ پنج‌گانه (دولت-صنعت-دانشگاه-رسانه-جامعه/محیط) هم‌پوشانی دارند و بر نقش دارایی‌های فرهنگی-دانشی و سرمایه انسانی در خلق مزیت مکانی و نوآوری تأکید می‌کنند. ادغام ملاحظات محیط‌زیستی-اجتماعی (کم‌کربن، تاب‌آوری، شمول) در طراحی سیاست‌ها، شرط افزایش پذیرش و پایداری نتایج است و ابزارهایی چون CCS، شتاب‌دهی تیم‌های محتوایی، مهارت‌آموزی و منتورینگ، پنجره واحد و صندوق‌های خرد به‌عنوان سازوکارهای اجرایی پرتکرار در منابع شناسایی می‌شوند.

جدول ۱. پیوند خوشه‌ها با بدنه‌های نظری و هم‌پوشانی‌ها

خوشه سیاستی	بدنه نظری/الگو	منابع شاخص	نقاط هم‌پوشانی و تأکید
حاکمیت چندسطحی و هماهنگی نهادی	بدنه نظری: حکمرانی شهری و دولت‌مکانی؛ الگوی مارپیچ پنج‌گانه	UN-Habitat (2016, 2022); OECD (2014, 2022)	تأکید بر نقش نهادهای هماهنگ‌کننده، تفویض اختیار و چسب نهادی بین بازیگران
سرمایه انسانی و مهارت‌های خلاق	بدنه نظری: طبقه خلاق (Florida, 2005); زیست‌بوم کارآفرینی شهری	Florida (2005); Savva et al. (2019)	پرورش/جذب نیروی خلاق، مهارت‌آموزی، منتورینگ، یادگیری محلی
فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) و زیرساخت	بدنه نظری: شهر خلاق (Scott, 2006); فضاهای میانجی نوآوری	Mulas et al. (2017); UN-Habitat (2022)	هاب‌ها و فیلدها به‌عنوان نقاط تراکم خلاقیت و پیوند فیزیکی-دیجیتال
تأمین مالی خرد و زنجیره ارزش خلاق	بدنه نظری: اقتصاد خلاق پایدار؛ توسعه بنگاه‌های خرد	UNCTAD (2022, 2024); Isenberg (2010)	صندوق‌های خرد، سرمایه بذر، خدمات توسعه کسب‌وکار
برندسازی و هویت مکان‌مبنا	بدنه نظری: دیپلماسی شهری؛ بازاریابی مکان؛ اقتصاد تجربه	OECD (2014); Grodach (2013)	روایت دارایی‌های فرهنگی-دیجیتال، ایجاد تصویر برند شهری
پایداری و عدالت اجتماعی	بدنه نظری: توسعه پایدار شهری؛ اقتصاد دایره‌ای	UN-Habitat (2016, 2022); Petrakis & Kanzola (2022)	ادغام ملاحظات زیست‌محیطی-اجتماعی، کم‌کربن، شمول اجتماعی

منبع: نویسنده‌گان، ۱۴۰۴

مرور نظام‌مند ادبیات علمی و اسناد سیاستی، منجر به شناسایی شش خوشه سیاستی شد که در تحقق اقتصاد خلاق با محوریت کارآفرینی شهری نقش بنیادین دارند. برای اطمینان از انسجام مفهومی و قابلیت استفاده عملی، هر خوشه با یک یا چند بدنه نظری و الگوی معتبر پیوند داده شد و منابع شاخص آن مشخص گردید (جدول ۱). خوشه «حاکمیت چندسطحی و هماهنگی نهادی» بر بنیان نظری حکمرانی شهری و دولت‌مکانی و همچنین الگوی مارپیچ پنج‌گانه استوار است که بر نقش نهادهای هماهنگ‌کننده، تفویض اختیار و ایجاد «چسب نهادی» بین بازیگران تأکید دارد. این هم‌پوشانی با چارچوب‌های ارائه‌شده توسط UN-Habitat و OECD به‌خوبی مشاهده می‌شود. خوشه «سرمایه انسانی و مهارت‌های خلاق» بر نظریه طبقه خلاق فلوریدا و مفهوم زیست‌بوم کارآفرینی شهری تکیه دارد که پرورش و جذب نیروی خلاق، توسعه مهارت‌آموزی و منتورینگ و یادگیری محلی را عناصر کلیدی خود می‌داند. خوشه «فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) و زیرساخت» از مفاهیم شهر خلاق اسکات و ادبیات مربوط به فضاهای میانجی نوآوری الهام گرفته و بر ایجاد هاب‌ها، فیلدها و پیوندهای فیزیکی-دیجیتال به‌عنوان نقاط تراکم خلاقیت تأکید دارد. خوشه «تأمین مالی خرد و زنجیره ارزش خلاق» به بدنه نظری اقتصاد خلاق پایدار و توسعه بنگاه‌های خرد متکی است که ایجاد صندوق‌های خرد، تأمین سرمایه بذر و ارائه خدمات توسعه کسب‌وکار را برای استمرار فعالیت‌های خلاق ضروری می‌داند. خوشه «برندسازی و هویت مکان‌مبنا» بر مبانی نظری دیپلماسی شهری، بازاریابی مکان و اقتصاد تجربه بنا شده و روایت دارایی‌های فرهنگی-دیجیتال و ایجاد تصویر برند شهری را به‌عنوان اهرم‌های اصلی معرفی می‌کند. خوشه «پایداری و عدالت اجتماعی» با چارچوب‌های توسعه پایدار شهری و اقتصاد دایره‌ای هم‌پوشانی دارد و بر

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۵۱-۶۴، بهار ۱۴۰۵.

ادغام ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی، کاهش کربن و ارتقای شمول اجتماعی در سیاست‌های اقتصاد خلاق تأکید دارد. این پیونددهی نظام‌مند میان خوشه‌های سیاستی و بدنه‌های نظری، دو کارکرد اصلی دارد: نخست، روشن کردن منطق استخراج تم‌ها و نشان‌دادن پشتوانه علمی هر مؤلفه؛ و ایجاد پل ارتباطی شفاف به مرحله دوم پژوهش، یعنی تحلیل اسنادی و میدانی وضع موجود شهر جدید پرنده. در مرحله بعد، هر یک از این خوشه‌ها بر اساس شاخص‌های تعریف‌شده با اطلاعات گردآوری شده از شهر جدید پرنده سنجیده خواهد شد تا نقاط ضعف و قوت شناسایی و مدل یکپارچه بر اساس شرایط بومی این شهر شکل گیرد.

مرحله دوم: تحلیل اسنادی و داده‌های بومی شهر جدید پرنده

در این مرحله، به‌منظور سنجش وضعیت موجود شهر جدید پرنده در چارچوب شش خوشه سیاستی استخراج‌شده از مبانی نظری پژوهش، ابتدا شاخص‌های عملیاتی هر خوشه با استناد به مدل‌های مرجع بین‌المللی (نظیر چارچوب یونسکو برای اقتصاد خلاق) و مطالعات مشابه داخلی تعریف گردید. سپس داده‌های مورد نیاز با بهره‌گیری از ترکیب روش‌های تحلیل اسنادی و گردآوری میدانی جمع‌آوری شد. منابع داده شامل سالنامه‌های آماری استان تهران و مرکز آمار ایران، گزارش‌ها و پایگاه‌های رسمی شهرداری و شرکت عمران پرنده، خبرها و گزارش‌های محلی طی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، و همچنین نتایج مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۵ نفر از مدیران محلی، فعالان فرهنگی و کارآفرینان مرتبط بودند. برای هر شاخص، داده‌های کمی (نظیر تعداد، درصد و میانگین) و داده‌های کیفی (نظیر وجود یا نبود ساختارها و کیفیت خدمات) در یک ماتریس واحد تجمیع شد و پس از مقایسه و همپوشانی با چارچوب نظری، تحلیل وضعیت انجام گرفت. جدول ۲، حاصل این فرایند ترکیبی و گام‌به‌گام بوده و وضعیت هر شاخص را بر اساس داده‌های مستند و تحلیل کیفی ارائه می‌کند.

جدول ۲. شاخص‌های منتخب شهر جدید پرنده و توضیحات مربوط به وضعیت هر شاخص

خوشه	شاخص	مقدار/وضعیت	یادداشت توضیحی
حاکمیت و هماهنگی نهادی	وجود نهاد هماهنگ‌کننده اقتصاد خلاق	نهاد هماهنگ‌کننده اقتصاد خلاق وجود ندارد.	
سرمایه انسانی و مهارت	تعداد ساختارهای بین‌بخشی فعال	۳ ساختار اصلی (شرکت عمران، شهرداری، شورای شهر)	کارگروه تخصصی اقتصاد خلاق وجود ندارد.
اتصال و زیرساخت (CCS/ترانزیت)	جمعیت سرشماری‌شده	97,564 نفر (۱۳۹۵)	داده رسمی در دسترس عمومی وجود ندارد و اگر موجود باشد برآورد است.
فضاهای اجتماعی خلاق (CCS)	افتتاح ایستگاه مترو پرنده	۹ آذر ۱۴۰۲	بهبود اتصال به تهران؛ زمان مسیر گزارش‌شده ۳۴ دقیقه
تأمین مالی خرد	فرهنگسرا/کتابخانه شهرداری	نخستین فرهنگسرا و کتابخانه در حال احداث (فاز ۳)	نشان‌دهنده کمبود زیرساخت فرهنگی تخصصی پیشین
برندسازی مکان‌مبنا	وجود صندوق خرد تخصصی خلاق	فاقد مرجع عمومی برای وجود صندوق خرد تخصصی خلاق	
پایداری و عدالت اجتماعی	رویدادهای خلاق شاخص در سال اخیر	محدود؛ موردی	تصویر برند شهر عمدتاً عمرانی/حمل‌ونقل‌محور
	سیاست‌های کم‌کربن/اقتصاد دایره‌ای در حوزه خلاق	فاقد مستندات عمومی	ذکر کلی در اسناد توسعه

منبع: نویسنندگان، ۱۴۰۴

تحلیل این قسمت نشان می‌دهد که شهر جدید پرنده در وضعیت فعلی با شکاف نهادی، زیرساختی و برندینگ جدی مواجه است و این شکاف‌ها، تحقق یک زیست‌بوم پایدار اقتصاد خلاق را محدود کرده‌اند. وضعیت حاکمیت در پرنده متمرکز و یک‌سویه است و نهاد هماهنگ‌کننده تخصصی برای اقتصاد خلاق وجود ندارد. این فقدان نهادی، اصلی‌ترین عامل در پراکندگی و ناهماهنگی فعالیت‌های توسعه‌ای است. الگوهای نظری مانند ماریپیچ پنج‌گانه بر همکاری بین دولت، صنعت، دانشگاه، جامعه و رسانه تأکید دارند. در پرنده، این

الگوسازی اقتصاد خلاق... / درویشی و همکاران

"چسب نهادی" بین بازیگران غایب است و همین امر مانع از هم‌افزایی لازم برای فعال‌سازی زیست‌بوم کارآفرینی می‌شود. ساختار نوپای شهر فرصتی برای طراحی یک حاکمیت کارآفرینانه از ابتدا فراهم می‌کند، اما ضعف کنونی در این زمینه، تهدیدی جدی برای تحقق اهداف توسعه پایدار است. با وجود جمعیت جوان و تحصیل‌کرده، پرنده به دلیل فقدان فرصت‌های شغلی مرتبط و محیط حمایتی، با پدیده مهاجرت نخبگان به کلان‌شهرها روبه‌روست. این وضعیت، پتانسیل بالای سرمایه انسانی شهر را به یک تهدید تبدیل کرده است. نظریه "طبقه خلاق" ریچارد فلوریدا نشان می‌دهد که شهرها برای رشد اقتصادی باید استعدادهای خلاق را جذب و حفظ کنند. عدم وجود زیرساخت‌های آموزشی و منتورینگ در پرنده باعث شده که چرخه یادگیری محلی ناقص بماند. ایجاد یک اکوسیستم یادگیری محلی و ارائه مشوق‌های هدفمند، فرصتی برای پرنده است تا از نیروی انسانی خود بهره‌برداری کند و به یک قطب نوآوری تبدیل شود. شهر پرنده از لحاظ زیرساخت‌های فرهنگی و فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) مانند فرهنگسرا و کتابخانه تخصصی با کمبود جدی روبه‌رو است. این فضاها در ادبیات نظری به عنوان لنگرگاه‌های نوآوری و نقاط تجمع جوامع کارآفرین شناخته می‌شوند. با وجود افتتاح خط مترو که یک فرصت بزرگ برای بهبود دسترسی فیزیکی است، غیاب این فضاهای میانجی، مانع از شکل‌گیری شبکه‌های خلاق و تبادل ایده‌ها می‌شود. بنابراین، زیرساخت فیزیکی حمل‌ونقل به‌تنهایی کافی نیست و باید با زیرساخت‌های نرم و اجتماعی (مانند فضاهای کار اشتراکی) تکمیل شود تا به یک مزیت رقابتی تبدیل گردد. تحلیل داده‌های بومی نشان می‌دهد که پرنده فاقد صندوق خرد تخصصی برای صنایع خلاق است. این ضعف، زنجیره ارزش خلاق (از ایده تا تجاری‌سازی) را مختل می‌کند. کارآفرینان خلاق برای تبدیل ایده‌های خود به محصول به سرمایه بذر و حمایت مالی در مراحل اولیه نیاز دارند. فقدان این منابع مالی باعث می‌شود که ایده‌های نوآورانه بدون تحقق باقی بمانند و یا کارآفرینان مجبور به مهاجرت شوند. هویت شهر پرنده به شدت با فعالیت‌های عمرانی و حمل‌ونقل گره خورده است و رویدادهای خلاق در آن محدود و موردی هستند. این وضعیت منجر به شکل‌گیری یک هویت "شهر خوابگاهی" شده است که حس تعلق اجتماعی را تضعیف می‌کند. در مقابل، نظریه‌های بازاریابی مکان و دیپلماسی شهری بر اهمیت برندسازی شهری با محوریت دارایی‌های فرهنگی و دیجیتال تأکید دارند. پرنده با تعریف یک هویت جدید بر پایه نوآوری و خلاقیت (مانند "شهر نوآوری دیجیتال") می‌تواند از این فرصت برای جذب سرمایه و استعداد بهره‌برداری کند. اقتصاد پرنده به شدت به بخش ساخت‌وساز وابسته است و از لحاظ توزیع امکانات، با نابرابری‌هایی مواجه است. عدم وجود سیاست‌های مشخص در حوزه اقتصاد کم‌کربن، نشان‌دهنده یکپارچه نبودن توسعه اقتصادی با پایداری محیطی و اجتماعی است. برای تحقق هدف ۱۱ توسعه پایدار سازمان ملل، اقتصاد خلاق باید به گونه‌ای طراحی شود که تاب‌آوری شهری و شمول اجتماعی را افزایش دهد. تحلیل داده‌های بومی نشان می‌دهد که پرنده یک "لوح سفید" با پتانسیل‌های بالا است، اما این پتانسیل‌ها به دلیل شکاف‌های نهادی، زیرساختی و مالی به فعلیت نرسیده‌اند. این شکاف‌ها، تهدید "خوابگاهی شدن" شهر را تقویت می‌کند.

مرحله سوم: طراحی و اعتبارسنجی مدل نهایی

در این مرحله، بر اساس یافته‌های نظری و تحلیل‌های بومی، یک الگوی یکپارچه برای توسعه اقتصاد خلاق در شهر پرنده طراحی شد. این الگو با هدف پیوند منسجم سه حوزه کلیدی (دارایی‌های خلاق، زیست‌بوم کارآفرینی شهری، و توسعه پایدار)، مجموعه‌ای از راهبردها و اهرم‌های سیاستی را پیشنهاد نموده است. برای اطمینان از قابلیت اجرایی و انطباق مدل با واقعیت‌های محلی، از روش دلفی دو مرحله‌ای با ۵ نفر از خبرگان استفاده شد. نتایج دلفی با ضریب توافق (Cohen's Kappa) بالای ۰,۷ نشان‌دهنده توافق بالای خبرگان بر روی مدل نهایی بود.

جدول ۳. الگوی یکپارچه اقتصاد خلاق در پرنده

راهبرد اصلی	اهرم‌های سیاستی	هدف
حاکمیت مشارکتی و کارآفرینانه	ایجاد شورای توسعه خلاق شهری با مشارکت بازیگران پنج‌گانه (دولت، صنعت، دانشگاه، جامعه و رسانه)	تأسیس پنجره واحد برای ثبت و حمایت از کسب‌وکارهای خلاق
توسعه فضاهای خلاق و زیرساخت‌های هوشمند	تأسیس نواحی خلاق ^۱ با کاربری ترکیبی (مسکونی، تجاری، فرهنگی)	ایجاد فضاهای کار اشتراکی ^۲ و فاب‌ها ^۳
سرمایه‌گذاری بر سرمایه انسانی محلی	طراحی دوره‌های آموزشی با محوریت مهارت‌های دیجیتال و خلاق با همکاری دانشگاه‌ها	ارائه مشوق‌ها برای جذب و نگهداری متخصصان خلاق در پرنده
تسهیل تأمین مالی و شبکه‌سازی	تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری خرد با تمرکز بر صنایع خلاق	ایجاد پلتفرم‌های آنلاین برای معرفی پروژه‌ها به سرمایه‌گذاران
برندسازی و رویدادسازی خلاق	برگزاری فستیوال‌های هنری و رویدادهای فرهنگی فصلی	برندسازی شهر بر اساس یک هویت منحصر به فرد (مانند "شهر نوآوری دیجیتال)
پایداری و عدالت اجتماعی	ادغام ملاحظات زیست‌محیطی و شمول اجتماعی در طراحی سیاست‌ها	ایجاد فرصت‌های شغلی خلاق در مناطق کم‌برخوردار

منبع: نویسندگان، ۱۴۰۴

الگوی نهایی پژوهش را در قالب شش راهبرد اصلی به همراه اهرم‌های سیاستی مرتبط و اهداف هر راهبرد ارائه می‌دهد. این مدل به عنوان یک نقشه راه عملی برای سیاست‌گذاران شهری عمل می‌کند تا پرنده از یک "شهر خوابگاهی" به یک شهر کارآفرین و خلاق تبدیل شود. الگوی نهایی پژوهش، با هدف برطرف کردن شکاف‌های شناسایی‌شده در تحلیل بومی، به صورت یکپارچه تدوین شده است. راهبرد ۱: حاکمیت مشارکتی و کارآفرینانه: این راهبرد مستقیماً به ضعف نهادی و فقدان هماهنگی در پرنده پاسخ می‌دهد. با ایجاد شورای توسعه خلاق شهری و پنجره واحد، مدل مارپیچ پنج‌گانه عملیاتی شده و به ایجاد "چسب نهادی" بین بازیگران اصلی کمک می‌کند. این امر به افزایش کارآمدی سیاست‌گذاری و تسهیل فرآیندهای اداری برای کسب‌وکارهای خلاق منجر می‌شود. راهبرد ۲: توسعه فضاهای خلاق و زیرساخت‌های هوشمند: این راهبرد به کمبود زیرساخت‌های فیزیکی و دیجیتال می‌پردازد. با ایجاد «نواحی خلاق» و «فضاهای کار اشتراکی»، این فضاها به عنوان «لنگرگاه‌های نوآوری» عمل کرده و به تجمع جامعه خلاق و تبادل دانش کمک می‌کنند. راهبرد ۳: سرمایه‌گذاری بر سرمایه انسانی محلی: این راهبرد به پدیده مهاجرت نخبگان که یک تهدید جدی برای پرنده است، پاسخ می‌دهد. با طراحی دوره‌های آموزشی هدفمند، منتورینگ و ارائه مشوق‌ها، این راهبرد به فعال‌سازی سرمایه انسانی بالقوه شهر و تبدیل پرنده به یک «اکوسیستم یادگیری محلی» کمک می‌کند. راهبرد ۴: تسهیل تأمین مالی و شبکه‌سازی: این راهبرد به فقدان منابع مالی خرد می‌پردازد.

1. Creative Districts
2. Co-working Spaces
3. Fab-labs

الگوسازی اقتصاد خلاق... / درویشی و همکاران

تأسیس صندوق‌های سرمایه‌گذاری خرد و پلتفرم‌های آنلاین، به کارآفرینان کمک می‌کند تا ایده‌های خود را به کسب‌وکار تبدیل کرده و زنجیره ارزش خلاق را تقویت کنند. راهبرد ۵: برندسازی و رویدادسازی خلاق: این راهبرد با هدف مقابله با هویت «شهر خوابگاهی» پرند طراحی شده است. با برگزاری فستیوال‌ها و رویدادهای فرهنگی، این راهبرد به دنبال خلق یک هویت شهری جذاب و متمایز است که بتواند سرمایه و استعداد را جذب کند. راهبرد ۶: پایداری و عدالت اجتماعی: این راهبرد به وابستگی اقتصاد پرند به ساخت‌وساز و فقدان سیاست‌های پایداری پاسخ می‌دهد. با ادغام ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی، این راهبرد تضمین می‌کند که توسعه اقتصادی شهر، تاب‌آوری شهری را افزایش داده و با اهداف توسعه پایدار همسو باشد.

یافته‌های پژوهش، شکاف‌های نهادی، زیرساختی و اجتماعی عمیقی را در شهر جدید پرند آشکار می‌کنند که مانع از تحقق اهداف توسعه‌ای آن می‌شوند. این شکاف‌ها، نه تنها به صورت موردی، بلکه در تعامل با یکدیگر، یک چرخه ناکارآمدی را شکل داده‌اند. برای مثال، فقدان یک نهاد هماهنگ‌کننده (شکاف نهادی)، مانع از سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت‌های خلاق (شکاف زیرساختی) می‌شود. این کمبود زیرساختی نیز به نوبه خود، منجر به مهاجرت استعدادهای خلاق (شکاف سرمایه انسانی) می‌شود. در نتیجه، عدم وجود جامعه خلاق، توجیهی برای عدم حمایت مالی و فقدان صندوق‌های سرمایه‌گذاری خرد (شکاف مالی) فراهم می‌کند. این تحلیل نشان می‌دهد که هر یک از ضعف‌های شناسایی شده، علت و معلول دیگری هستند و برای شکستن این چرخه، نیاز به یک رویکرد یکپارچه است که به طور هم‌زمان و هماهنگ، تمامی این شکاف‌ها را هدف قرار دهد. مدل پیشنهادی این پژوهش، دقیقاً با هدف حل این مسئله طراحی شده است. این مدل، با پیوند منسجم اقتصاد خلاق، کارآفرینی شهری و توسعه پایدار، به جای پرداختن به هر مشکل به صورت مجزا، یک راه‌حل جامع ارائه می‌دهد. این رویکرد با مبانی نظری «زیست‌بوم کارآفرینی شهری» و «ماریپیچ پنج‌گانه» هم‌سو است که بر هم‌کنش حوزه‌های مختلف و نقش عوامل متعدد در توسعه شهری تأکید دارند. توجیه راهبردهای مدل در برابر واقعیت‌های بومی پرند هر یک از راهبردهای مدل نهایی، پاسخی مستقیم و هدفمند به یکی از چالش‌های شناسایی شده در پرند هستند. حاکمیت مشارکتی و کارآفرینانه: در پاسخ به ضعف نهادی، پیشنهاد شورای توسعه خلاق شهری و پنجره واحد، فراتر از یک تغییر ساختاری است. این اقدام، یک تغییر پارادایم از حاکمیت تک‌بعدی (عمرانی) به حاکمیت مشارکتی و تسهیل‌گر است. این رویکرد، با مبانی «دستورکار جدید شهری» سازمان ملل که بر دولت‌مکانی و مشارکت شهروندی تأکید دارد، هم‌خوانی دارد. توسعه فضاهای خلاق و زیرساخت‌های هوشمند: تحلیل‌ها نشان دادند که پرند با وجود جمعیت جوان، فاقد فضاهای اجتماعی خلاق (CCS) است. مدل، با پیشنهاد ایجاد «لنگرگاه‌های نوآوری» مانند فضاهای کار اشتراکی، به جای ساخت‌وساز صرف، بر خلق مکان‌هایی با ارزش اجتماعی و اقتصادی تأکید می‌کند. این فضاها، با فراهم کردن بستر تعامل و شبکه‌سازی، به تشکیل جوامع کارآفرین کمک می‌کنند. سرمایه‌گذاری بر سرمایه انسانی محلی: مسئله مهاجرت نخبگان، یک تهدید وجودی برای پرند محسوب می‌شود. مدل با تأکید بر ایجاد «اکوسیستم یادگیری محلی»، به جای تمرکز بر جذب صرف، بر پرورش و حفظ استعدادهای موجود در شهر تمرکز دارد. این راهبرد با نظریه «طبقه خلاق» فلوریدا هم‌خوانی دارد که معتقد است محیط‌های شهری باید برای جذب و حفظ سرمایه انسانی خلاق جذابیت داشته باشند. تسهیل تأمین مالی و شبکه‌سازی: فقدان منابع مالی خرد در پرند، یک نقص در زنجیره ارزش خلاق است. مدل با پیشنهاد تأسیس صندوق‌های سرمایه‌گذاری خرد و پلتفرم‌های آنلاین، به این ضعف پاسخ می‌دهد و به عنوان یک اهرم سیاستی، چرخه «ایده تا تجاری‌سازی» را تکمیل می‌کند. برندسازی و رویدادسازی خلاق: هویت فعلی پرند به عنوان «شهر خوابگاهی»، نتیجه عدم وجود روایت مکانی است. این راهبرد با پیشنهاد برندسازی بر اساس هویت «شهر نوآوری دیجیتال»، به جای تکیه بر جنبه‌های عمرانی، تصویری پویا و جذاب از شهر ارائه می‌دهد. این امر با نظریه‌های بازاریابی مکان و اقتصاد تجربه هم‌خوانی دارد و به جذب سرمایه و استعدادهای جدید کمک می‌کند. پایداری و عدالت اجتماعی: وابستگی پرند به اقتصاد تک‌بعدی ساخت‌وساز، تاب‌آوری شهر را کاهش می‌دهد. راهبرد نهایی مدل، با تأکید بر تنوع اقتصادی و شمول اجتماعی، به دنبال تضمین پایداری بلندمدت است. این رویکرد، اقتصاد خلاق را از یک ابزار رشد صرف به یک ابزار برای دستیابی به عدالت اجتماعی و تاب‌آوری شهری تبدیل می‌کند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اقتصاد خلاق، به‌عنوان یکی از پیشران‌های اصلی توسعه پایدار شهری، در شهرهای جدید ایران - و به‌طور خاص پرند - هنوز در مراحل ابتدایی شکل‌گیری قرار دارد و برای گذار از وضعیت موجود به نقطه مطلوب، نیازمند مداخلات ساختاری، نهادی و برنامه‌ای است. طراحی مدل یکپارچه اقتصاد خلاق پرند در این مطالعه، با بهره‌گیری از ادبیات نظری، تجربه‌های جهانی، و داده‌های میدانی حاصل از تحلیل شاخص‌ها و نظر خبرگان، امکان ترسیم یک مسیر اجرایی و سیاست‌پذیر را فراهم کرده است. تحلیل خوشه‌های شش‌گانه (حاکمیت و هماهنگی نهادی، سرمایه انسانی و مهارت، فضاهای اجتماعی خلاق و زیرساخت، تأمین مالی خرد و زنجیره ارزش خلاق، برندسازی مکان‌مبنا، و پایداری و عدالت اجتماعی) نشان داد که تنها در حوزه زیرساخت اتصال، وضعیت پرند در سطح بالای آمادگی قرار دارد، درحالی‌که سایر حوزه‌ها با شکاف‌های جدی مواجه‌اند. این شکاف‌ها نه تنها مانع رشد زیست‌بوم خلاق می‌شوند، بلکه در صورت بی‌توجهی، می‌توانند موجب از دست رفتن مزیت‌های موجود نیز شوند.

مدل ارائه‌شده در این تحقیق، با تکیه بر هم‌راستا کردن دارایی‌های خلاق شهر با الزامات حکمرانی چندسطحی و ابزارهای اجرایی مشخص، تلاش می‌کند پیوندی میان ظرفیت‌های بالقوه و نیازهای بالفعل ایجاد کند. این مدل علاوه بر ارائه چارچوب نهادی و برنامه‌های فازبندی‌شده، شاخص‌های کلیدی عملکرد (KPI) و سازوکارهای پایش را نیز پیش‌بینی کرده است تا امکان ارزیابی مداوم و اصلاح مسیر فراهم شود. به‌طور کلی، نتایج این پژوهش بر ضرورت ایجاد نهاد هماهنگ‌کننده محلی، سرمایه‌گذاری در فضاهای خلاق و برنامه‌های مهارتی، تأسیس صندوق‌های مالی خرد تخصصی، و برندسازی شهری مبتنی بر دارایی‌های فرهنگی و فناورانه تأکید دارد. همچنین، گنجاندن اصول پایداری و عدالت اجتماعی در هسته مدل، تضمین می‌کند که توسعه اقتصاد خلاق در پرند نه تنها به رشد اقتصادی، بلکه به بهبود کیفیت زندگی و انسجام اجتماعی نیز بینجامد. از منظر سیاست‌گذاری، این تحقیق می‌تواند به‌عنوان یک نقشه راه عملیاتی برای شهرهای جدید ایران به کار رود؛ مشروط بر آنکه در اجرا، تعامل مؤثر میان بخش‌های دولتی، خصوصی و جامعه مدنی برقرار شود و سیاست‌ها با رویکردی داده‌محور و منعطف نسبت به تغییرات محیطی و فناوری به‌روزرسانی شوند.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی نداشته است.

سه‌م نویسنده‌گان در پژوهش

با توجه اینکه مقاله حاضر مستخرج از پایان‌نامه می‌باشد، سه‌م و نقش نویسنده اول، به‌عنوان دانشجوی پایان‌نامه، نویسنده دوم به‌عنوان راهنما و نویسنده سوم به‌عنوان استاد مشاور بود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به‌دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

- شمس‌الدینی، علی؛ جعفری، جعفر؛ و جهانگیر، صبا. (۱۴۰۲). [ارزیابی رابطه اختلاط کاربری و پایداری شهری در شهرهای جدید نمونه مورد مطالعه شهر جدید پرند](#)، فصلنامه مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۱۳، شماره ۵۰، صص. ۱۴۵-۱۵۷.
- شمس‌الدینی، علی؛ جعفری، جعفر؛ و جهانگیر، صبا (۱۴۰۴). [سیاست‌های کاربری زمین و اثر آن بر پایداری شهری؛ تحلیل موردی اختلاط کاربری در شهر جدید پرند](#)، فصلنامه سیاستگذاری شهری و منطقه‌ای، دوره ۴، شماره ۱۴، صص. ۱-۲۲.

- کوزه گر کالجی، لطفعلی؛ و سلیمی سبحان، محمدرضا. (۱۳۹۹). انبوه سازی مسکن و رضایت مندی ساکنان فضاهای پیراشهری مورد: پرنده و پردیس در استان تهران. توسعه فضاهای پیراشهری، ۲ (۱)، صص. ۳۵-۵۰.
- ولی پور پاشاکلاپی، کامران؛ رضوانی، علی اصغر؛ و پیری، سعید (۱۴۰۰). تحلیلی راهبردی از وضعیت توسعه پایدار شهر جدید پرنده، مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۲، صص. ۶۶۴-۶۸۱.
- Aranha, E. A., Garcia, N. A. P., & Dos Santos, P. H. (2017). Fostering entrepreneurship, creativity and innovation in cities. *International Business Research*, 10(4), 92-103.
- Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2017). Entrepreneurial ecosystems in cities: establishing the framework conditions. *The Journal of Technology Transfer*, 42(5), 1030-1051.
- Chamidah, N., Guntoro, B., & Sulastri, E. (2020). Marketing communication and synergy of pentahelix strategy on satisfaction and sustainable tourism. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(3), 177-190.
- Durmaz, B., Platt, S., & Yigitcanlar, T. (2010). Creativity, culture tourism and place-making: Istanbul and London film industries. *International journal of culture, tourism and hospitality research*, 4(3), 198-213.
- Florida, R. (2005). Cities and the creative class. Routledge.
- Furtado, G., & Alves, S. (2012). Cidades criativas em Portugal e o papel da arquitetura: Mais uma estratégia a concertar. *Revista Crítica de Ciências Sociais*, (99), 125-140.
- Grodach, C. (2013). Cultural economy planning in creative cities: Discourse and practice. *International Journal of Urban and Regional Research*, 37(5), 1747-1765.
- Howkins, J. (2002). The creative economy: How people make money from ideas. Penguin UK.
- Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. *Harvard business review*, 88(6), 40-50.
- Judijanto, L., Puspa, L., Thalib, N. (2024). A Bibliometric Review of Creative Economy Entrepreneurship: Implications for Community Empowerment Strategies. *West Science Interdisciplinary Studies*, Vol. 02, No. 09, September and 2024: pp. 1766-1779.
- Martone, A., Pennella, G., & Sepe, M. (2014). Improving quality of life through cultural regeneration and urban development: The Marseille Euroméditerranée renewal project. *Journal of Urban Regeneration & Renewal*, 7(4), 351-362.
- Mulas, V., Nedayvoda, A., & Zaatari, G. (2017). Creative community spaces: Spaces that are transforming cities into innovation hubs.
- OECD (2014), Tourism and the Creative Economy, OECD Studies on Tourism, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264207875-en>.
- OECD (2022), The Culture Fix: Creative People, Places and Industries, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>.
- Oyekunle, O. A. (2020). The contribution of creative industries to sustainable urban development in South Africa. In *Science, Technology and Innovation in BRICS Countries* (pp. 104-113). Routledge.
- Petrakis, P. E., & Kanzola, A. M. (2022). On the micro-foundations of creative economy: Life satisfaction and social identity. *Sustainability*, 14(9), 4878.
- Rodrigues, M., & Franco, M. (2019). Composite index to measure cities' creative performance: An empirical study in the Portuguese context. *Sustainability*, 11(3), 774.
- Savva, S., Souleles, N., & Ferreira, A. M. (2019). Social design for inclusive local learning ecosystems: an entrepreneurial cultural affinity approach. *EAI Endorsed Transactions on Creative Technologies*, 6(20).
- Sawicki, D. (2003). The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure, community and everyday life. American Planning Association. *Journal of the American Planning Association*, 69(1), 90.
- Scott, A. J. (2000). The cultural economy of cities: essays on the geography of image-producing industries.
- Scott, A. J. (2006). Creative cities: Conceptual issues and policy questions. *Journal of urban affairs*, 28(1), 1-17.
- Skavronska, I. (2017). Creative industries in Ukraine: Analysis and prospects of the development. *Economics and sociology*, 10(2).
- Stryjakiewicz, T., Męczyński, M., & Stachowiak, K. (2014). Role of creative industries in the post-socialist urban transformation. *Quaestiones Geographicae*, 33(2), 19-35.
- Sujatini, S., Euis, P. D., Dinariana, D., Henni, H., & Wijaya, A. (2023). Development of Small-Medium Industry in Urban Kampong to Realize a Sustainable Creative Economy Area. *International Journal of Entrepreneurship, Business and Creative Economy*, 3(2), 60.
- Sumarto, R., Sumartono, S., Muluk, M., & Nuh, M. (2020). Penta-Helix and Quintuple-Helix in the management of tourism villages in Yogyakarta City. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 14(1), 46-57.
- Susanti, H. D., Pradana, D. A., & Suprihatin, E. (2021). Synergy of the Pentahelix Model to Establish Resilient Smes in Facing New Normal during Covid-19 Pandemic. *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 4(1), 754-761.

- UNCTAD. (2022). [Creative Economy Outlook 2022](#). United Nations Conference on Trade and Development. [UN Trade and Development \(UNCTAD\)](#)
- UNCTAD. (2024). [Creative Economy Outlook 2024](#). United Nations Conference on Trade and Development. [UN Trade and Development \(UNCTAD\)](#)
- [UNESCO Creative Cities Network—Isfahan \(Crafts & Folk Art\)](#). (n.d.). UNESCO. [UNESCO](#)
- UNESCO. (2021). [International Year of Creative Economy for Sustainable Development](#). [UNESCO](#)
- UN-Habitat. (2016). [New Urban Agenda](#). United Nations. [Habitat III](#)
- Un-Habitat. (2022). [World cities report 2022](#): envisaging the future of cities. UN.
- Xiong, L., Teng, C. L., Zhu, B. W., Tzeng, G. H., & Huang, S. L. (2017). [Using the D-DANP-mV model to explore the continuous system improvement strategy for sustainable development of creative communities](#). International journal of environmental research and public health, 14(11), 1309.
- Yasir, Y., Firzal, Y., Sulistyani, A., & Yesicha, C. (2021). [Penta helix communication model through community based tourism \(CBT\) for tourism village development in Koto Sentajo](#), Riau, Indonesia. Geo Journal of Tourism and Geosites, 37(3), 851-860.